Lesvoorbereiding

De appel

Groep

6,7,8

SAMENVATTING

Leerlingen spelen met de streektaal en raken bekend met de klanken uit het Gronings door zich te verdiepen in een verhaal dat als een gatentekst wordt gepresenteerd. Door het vinden van de juiste woorden voor de gaten ontdekken de leerlingen de betekenis van enkele Groningse woorden.

DUUR

50 minuten

MATERIAAL

- Audio De Appel: https://www.youtube.com/watch?v=KxCS6WDee50
- Per tweetal een werkblad De Appel
- Antwoordbladen
- Voor iedere leerling een werkblad Gedicht schrijven
- Groningse woordenkaarten voor de gatentekst

VOORBEREIDING

- Bereid een passende introductie voor in het Gronings. Dit kan een kort gedichtje of een klein verhaaltje te zijn. Of een eigen ervaring met de Groningse taal.
- Print voor ieder tweetal het werkblad De appel.
- Print antwoordbladen (Nederlandse woorden) en leg ze op een tafel, zodat de leerlingen deze zelf kunnen controleren. Leg meerdere antwoordbladen klaar zodat er meerdere leerlingen tegelijk kunnen nakijken.
- Print voor iedere leerling een werkblad Gedicht schrijven.
- Zet het audiobestand klaar op het digibord
- Hang de woordkaarten (Groningse woorden voor de gatenteksten) ergens in een ruimte (buiten of binnen) op.

KERNDOELEN

Kerndoelen in deze les

De les sluit aan op drie van de vijf kerndoelen Nedersaksisch:

- De leerlingen ontwikkelen een positieve attitude ten opzichte van het gebruik van Nedersaksisch door henzelf en anderen.
- De leerlingen leren informatie te verwerven uit (eenvoudige) gesproken, gezongen en geschreven teksten in het Nedersaksisch.
- De leerlingen krijgen plezier in het schrijven van eenvoudige (informatieve) teksten, liedjes en gedichten in het Nedersaksisch.

Kerndoelen Nedersaksisch

Het Nederlandse basisonderwijs kent 58 kerndoelen. Uit een aantal relevante vakgebieden zijn 16 kerndoelen genomen die als basis dienen voor de vorming van kerndoelen voor het Nedersaksisch. Uit deze 16 kerndoelen zijn vijf basisvaardigheden gedistilleerd waar vervolgens vijf "kerndoelen Nedersaksisch" van gemaakt zijn. De kerndoelen voor het Nedersaksisch zijn gevormd uit de kerndoelen voor Nederlands, Fries en Engels.

Wanneer je aan deze Nedersaksische kerndoelen gaat werken, werk je tegelijkertijd aan de kerndoelen uit het kerndoelenboekje. Op deze manier kan er gewerkt worden aan de geldende, verplichte kerndoelen en zijn de Nedersaksische kerndoelen een vervanging (en niet een extra toevoeging) op het bestaande curriculum van een (basis)school.

De kerndoelen Nedersaksisch luiden als volgt:

- De leerlingen ontwikkelen een positieve attitude ten opzichte van het gebruik van Nedersaksisch door henzelf en anderen.
- De leerlingen leren informatie te verwerven uit (eenvoudige) gesproken, gezongen en geschreven teksten in het Nedersaksisch.
- De leerlingen verwerven een woordenschat van frequent gebruikte Nedersaksische woorden en uitdrukkingen en zij ontwikkelen een attitude waarbij ze zich durven uit te drukken in die taal.
- De leerlingen krijgen plezier in het schrijven van eenvoudige (informatieve) teksten, liedjes en gedichten in het Nedersaksisch en maken daarbij gebruik van de geldende spellingsregels.
- De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed en de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nedersaksische geschiedenis.

Actualisatie kerndoelen

De huidige kerndoelen zijn niet actueel en ruim geformuleerd. Dit geeft onduidelijkheid bij leraren over wat moet en mag. Daarom wordt er gewerkt aan een actualisatie van de kerndoelen. De conceptkerndoelen voor Nederlands zijn opgeleverd in 2023. Zodra deze wettelijk zijn goedgekeurd zullen ze de oude kerndoelen vervangen.

In de conceptkerndoelen is streektaal ondergebracht bij de kerndoelen Nederlands voor het primair onderwijs, domein B | Taal, subdomein B2 | Taal en individu & maatschappij: kerndoel 14 (Talige identiteit), kerndoel 15 (Taalvariatie) en kerndoel 16 (Taalverandering).

Ook bij de conceptkerndoelen voor burgerschap is ruimte voor streektaal en meertaligheid.

Op termijn zullen de kerndoelen voor het Nedersaksisch waarschijnlijk aangepast worden aan de nieuwe kerndoelen.

LESDOEL

- Elke leerling kan een gatentekst vullen met de ontbrekende woorden, zowel in het Nederlands als in het Gronings.
- Iedere leerling kan een gedicht voordragen waarbij de Groningse sleutelwoorden correct worden uitgesproken. Daarbij weten de leerlingen wat de woorden betekenen.

BEGINSITUATIE

De leerlingen zijn niet of nauwelijks bekend met de Groningse woorden. De leerlingen hebben waarschijnlijk nog nooit een hele tekst in het Gronings gezien. Daarbij hebben de leerlingen niet vaak Gronings gehoord.

Verder zijn de leerlingen wel bekend met verhalen, poëzie of vormen van gedichten.

Voor wat betreft het Gronings is uit onderzoek door studenten bekend dat:

- Gronings het meeste bij opa en oma wordt gesproken
- De meeste kinderen geen Gronings spreken, maar het wel kunnen verstaan
- Leerlingen het belangrijk vinden dat de taal blijft bestaan
- Ze af en toe Groningse lessen op school kunnen waarderen
- Gym, muziek en drama de leukste vakken worden gevonden en dat daarbij aansluiten helpt om het Gronings te stimuleren
- Dat leerlingen de Groningse taal en de geschiedenis het meest interessant vinden
- De meeste kinderen trots zijn op de Groningse taal

LESBESCHRIJVING

De appel

INLEIDING

10 minuten

- Start de les met een Gronings gedicht naar keuze, een kort Gronings verhaaltje of een eigen ervaring met de streektaal. Praat kort met de leerlingen over Groningse woorden die ze wel eens horen of woorden die ze zelf gebruiken. Probeer eventueel een paar woorden uit zoals ‘moi’, ‘snoetjeknovveln’, ‘puutje’ of iets anders. Weten de kinderen wat het betekent?
- Vertel dat de leerlingen in deze les streektaalwoorden gaan vergelijken met het Nederlands, de betekenis gaan leren van enkele Groningse woorden en dat ze deze woorden leren uitspreken.
- Maak tweetallen.
- Geef ieder tweetal het verhaal De appel in het Nederlands en in het Gronings. In het Groningse verhaal zijn een aantal woorden weggelaten, de sleutelwoorden.
- Lees het Groningse verhaal voor. Laat de leerlingen meelezen. Of gebruik het audiobestand dat voor dit verhaal beschikbaar is.

Bespreek met de leerlingen het verhaal en vraag waar het over gaat. Vraag ook welke woorden de leerlingen mooi, moeilijk, grappig of lelijk vinden klinken.

KERN

30 minuten

- De tweetallen gaan nu bezig met de Nederlandse tekst. Ze vullen de gaten op met woorden die ze zelf bedenken maar die logisch in de tekst passen.
- Wanneer alle gaten zijn opgevuld met Nederlandse sleutelwoorden, kijken de leerlingen zelf na met behulp van de antwoordbladen die klaar liggen. De leerlingen verbeteren waar nodig.
- De leerlingen hebben nu alle sleutelwoorden in het Nederlands. Nu gaan ze op zoek naar de Groningse vertaling van deze woorden. De Groningse woorden hangen ergens in een ruimte, bijvoorbeeld verspreid in de school of op het schoolplein.
- Als in het Groningse verhaal alle gaten zijn opgevuld, dan kijkt de leerkracht het verhaal na. Als alle woorden goed zijn ingevuld krijgen de leerlingen de volgende opdracht:
- Maak zelf een gedicht of verhaal waarin ten minste drie Groningse woorden gebruikt worden. Het gedicht mag in het Nederlands, maar de sleutelwoorden moeten in het Gronings opgeschreven worden. Geef de leerlingen die klaar zijn met de gatentekst het werkblad Gedicht schrijven.

AFSLUITING

10 minuten

- Sluit de les af met een voordracht van de gedichten die klaar zijn. Ook tussenversies kunnen voorgelezen worden.
- De leerlingen lezen om de beurt hun gedicht voor. Daartussen is het stil. Pas als iedereen is geweest is er applaus voor alle gedichten in een keer.
- Besteed na afloop aandacht aan de sleutelwoorden uit de gedichten. Vraag ieder tweetal de sleutelwoorden uit het gedicht op te lezen. Help met de uitspraak. Laat alle leerlingen de woorden hardop zeggen om vertrouwd te raken met de klanken.
- Geef de leerlingen de tijd om hun gedichten verder af te maken. Vaak zijn er meerdere schrijfrondes nodig om tot een eindversie te komen.

Credit

Deze les werd ontwikkeld door Maarten Torensma in opdracht van en in samenwerking met Erfgoed in Groningen.